

FIATAL MŰSZAKIAK TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKA XVIII.

Kolozsvár, 2013. március 21–22.

KERESZTÉNY ZARÁNDOKÚTVONALAK INFRASTRUKTÚRÁJA

ORBÁN György

Abstract

This paper presents the formation of historic pilgrims routes. On the example of most important pilgrims routes will be discussed the infrastructural needs of a pilgrim route, that remained invariant in the time, and that can be used in the development of the Maria pilgrims route in the section of Transilvania.

Key words:

urbanism, pilgrimage road, spiritual heritage

Összefoglalás

A zarándok útvonalak történelmi kialakulása és bemutatása a dolgozat témája. A legjelentősebb zarándok útvonalak példája nyomán megfogalmazom, a zarándokút infrastrukturális szükségleteit, amik az idők folyamán változatlanok maradtak és amik felhasználhatók a Mária zarándokút erdélyi szakaszának kiépítésében is.

Kulcsszavak:

területrendezés, zarándokút, szellemi örökség

1. Bevezetés

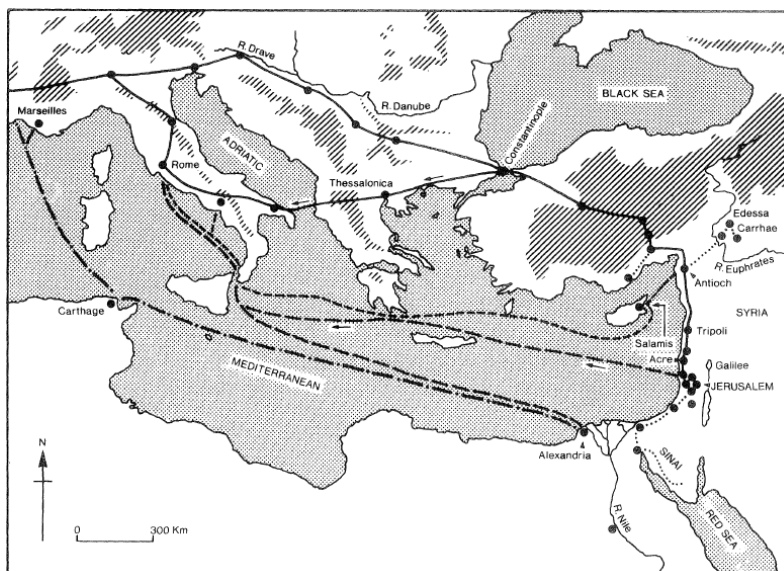
Bhardway[3] megfogalmazta azokat a minimális kritériumokat, amiknek teljesülniük kell ahhoz, hogy zarándoklatról beszélhessünk: „egy vallásos meggyőződéssel rendelkező egyén, egy szent hely vagy cél amit kitűz maga elé és a fizikai tett ami által végrehajtja az utazást”. Egy közös tulajdonsága a zarándoklatoknak és hitbeli meggyőződéssel megtett utazásoknak, az hogy minden esetben szükség van egy fizikai-térbeni távolság megtételére.

A Római Birodalomban zajló keresztényüldözések nyomán számos keresztény tett tanulságot élete árén is hitéről és lett mártír, akiknek sírját vagy ereklyéinek őrzőhelyét különböző mértékű tisztelet övezte. A keresztények körében a mártíromság tanúságtétele motiváció volt, aminek okán sokan útra keltek, hogy hitbeli meggyőződésüket megerősítsék a szentek relikviáinak tisztelete által.

A negyedik században Nagy Konstantin révén államvallássá vált a kereszténység a Római Birodalomban. Ekkor kezdődött az intézményes szentélyépítés a Szent Sír templommal és jelent meg először a keresztény zarándoklatok kapcsán, a „szent hely” mint fogalom. Ezután kezdtek kibontakozni a Szentföldi zarándoklatok, melynek céljai a szent helyek felkeresése volt.

2. Szent Föld - zarándokút

A zarándoklatok kialakulása a Szent Földhöz kapcsolódik, ezért a legfontosabb zarándokcél maradt egészen a VII. századig, amikor is a Muzmánok kezére került. Stopford kiemeli Hunt alapján, hogy a zarándokok száma és a zarándoklatok népszerűsége tekintetében a IV-V század volt a legjelentősebb. Ugyancsak ekkor alakultak ki a legtöbbet használt útvonalak. Míg a IV században különböző alkalmi és helyi szállásokon aludtak a zarándokok, útban a Szent Föld fele, addigra az V. századra ezt a szerepet és szolgáltatást átvette az egyház, különböző intézményei által. A Muzulmánok, Jeruzsálemi és Szent Föld-i majdnem öt évszázadnyi uralma alatt, a keresztény közösségek aktivitását egyre inkább korlátozták, különösen a szentélyek karbantartásában, melyeket még a Bizánci uralom idején emeltek. Al Hakim (996-1021) kalifa vezetésével, a keresztény közösségeket súlyosan elnyomták, szentélyeiket lerombolták, beleértve a Szent Sír templomát is. Az ereklyék kultusza ugyanakkor lehetővé tette az egyház intézményei számára, a zarándokok által felkeresett szent helyek feletti ellenőrzést. Így miután a Szent Föld túl veszélyessé és látogathatatlaná vált a zarándokok számára, az Egyház képes volt, felhasználva az ereklyék kultuszát, hogy új, alternatív zarándokközpontokat alakítson ki és szilárdítsa meg. Ugyanakkor az ereklyék új elhelyezése, egy sikeres gyakorlatot eredményezett, a régi pogány szent helyek, „keresztény szent helyé” tételében. Tiszteletreméltó Bede alapján, ezt a folyamatot Nagy Szent Gergely pápa is támogatta. A keresztény szent helyek kialakítása a régi pogány szentélyek mellett vagy helyén, bevett gyakorlatát ásatások is igazolták. A Szent Föld vonzereje abban állt, hogy a zarándokok, Jeruzsálemet és az egész Szent Földet Jézus a Proféták, Apostolok és szentek életével azonosították, ami szemükben az egész vidéket egyetlen Szent Ereklyeként látta.

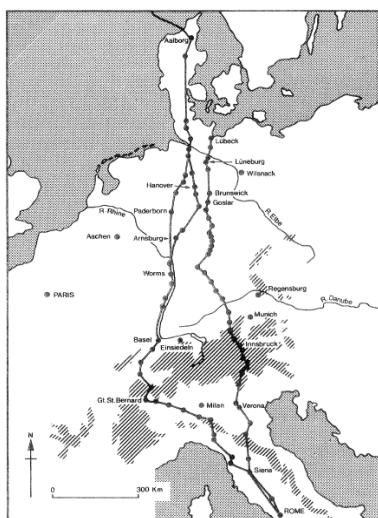

1. ábra. Szent Földre vezető zarándokútvonalak az első évezredben (Stapford, Hunt alapján)

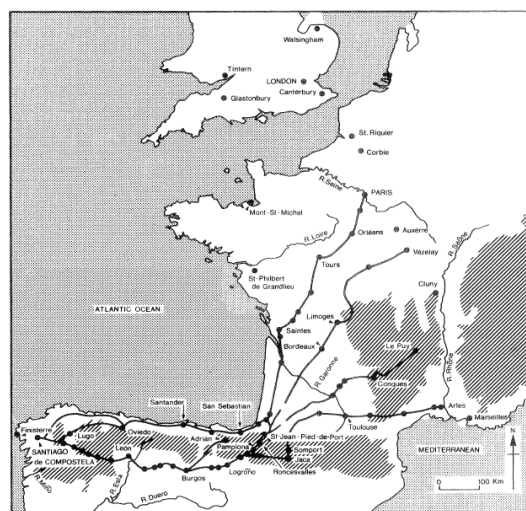
3. Róma - zarándokút

Maraval szerint az ereklyék felhalmozásával Konstantinápoly a Kelet Római Birodalom második legjelentősebb zarándokközpontjává vált, kifejezetten a keleti tartományok körében volt népszerű. Ugyanakkor a Pápaság nem egyezett bele, hogy Szent Péter és Pál apostolok ereklyéit, amiket Rómában őriztek, Bizánca szállítsák. A konkurencia a kereszténység keleti és nyugati pólusai között megmaradt és az 1054-es egyházszakadásban csúcsosodott ki. Amíg Róma - ahogy Krautheimer fogalmaz - „a Nyugat mágikus központja”, Konstantinápoly ugyanazt a szerepet töltötte be Keleten. Ugyanazon szerző alapján a hetedik század után (Jeruzsálem Muzulmán kézre kerül) „csak Róma maradt a Kereszténység egyetlen Szent Városa”, egy nyugati nézőpont, de mindenképpen a legfontosabb zarándokközponttá vált, mivel a Szent Földre zarándokolás jelentős veszélyekkel járt. A kereszties hadjáratok ideje alatt a Szent Föld mint célpont újra előtérbe került, de a XIII századra a jelentős veszélyek miatt újra háttérbe szorult, a keresztény uralom megszűntével együtt.

Stopford szerint a késő középkorban, a zarándokutak szorosan kapcsolódtak a kereskedelemhez, ugyanazt a fizikai útvonalat használva. Ezért az Európa keresztény területein, főleg a Rómába vezető zarándokutak esetében, ahol a kereskedők útvonalával nagy mértékben egybeesett a zarándokok útja, fejlett és kiforrott infrastruktúrára támaszkodhatott. Észak Európai zarándokok esetében, Springer úgy véli Izlandi és Skandináv útleírások alapján, hogy a zarándokok jelentős része a XIII század előtt a mai Németország nyugati részén, a Rajna völgyében jutott el az Alpokig, ahol a Nagy Szent Bernárd hágón átkelve jutott el Itáliába és Rómába, vagy egy alternatív, keletebbi utat választva a Brenner hágón kelt át az Alpokon. A XIII. századtól kezdve (Szent Föld eleste), a zarándokok egész Európából Rómába sereglettek, mivel Róma volt a az „egyetlen Szent Városa” a katolikusoknak, amit viszonylagos biztonságban felkereshettek. A kivételezett helyzetet a pápaság is fenntartotta, számos előjogot és kiváltságot biztosítva, ilyenek voltak a Szent Évek, amik alkalmával a teljes búcsú elnyerésének esélye miatt nagy számú zarándokra számíhattak.

2. ábra. Rómába vezető zarándokutak (Stoppford, Springer alapján)

3. ábra. Compostelaba vezető zarándokutak (Stoppford, Mullins alapján)

4. Santiago de Compostela – Szent Jakab - zarándokút

Stapford alapján, Szent Jakab útját a IX.-századtól használták a zarándokok. A zarándokhely kialakulása, Szent Jakab apostol sírjának felfedezéséhez kapcsolódik, amit több középkori legenda beszél el. Eszerint az apostol palesztinai mártírhalálát követően testét követői egy bárkával csodálatos módon Galíciába szállították ahol eltemették. Később a IX. században az Isten egy csodálatos csillag által megmutatta egy helybeli pásztornak Jakab sírját. Itt kiássák és feltalálják az apostol ereklyéit és templomot emelnek a mezőn, ahol számtalan csoda történik és amit a csillag alapján Campo Stellatae-nak azaz csillagmezőnek – Compostelának neveznek el. A legenda megmutatja a szent helyek kialakításának módját és megalapozását, a szellemi infrastruktúra kiépítését és feltárását.

5. Következtetések

A zarándokutak fizikai infrastruktúrájának kialakításában, a szent helyek, illetve a vallási motivációt biztosító szentélyek azonosítása döntő feladat. A szellemi tartalom feltárása és megfogalmazása szolgáltatja a bázist ami alapján a zarándokok útra indulnak. A szállás, az útvonal ismertté tétele, járhatósága és kijelölése, a szállás, étkezés biztosítása és a biztonságos utazás feltételeinek a megteremtése elengedhetetlen a zarándokút fenntarthatóságához. Ezen elvek alkalmazását a Mária zarándokút Erdélyi szakaszának kiépítésében javaslom.

6. Köszönetnyilvánítás - Acknowledgment:

This paper was supported by the project "Improvement of the doctoral studies quality in engineering science for development of the knowledge based society-QDOC" contract no. POSDRU/107/1.5/S/78534, project co-funded by the European Social Fund through the Sectorial Operational Program Human Resources 2007-2013.

Irodalom

- [1] MARAVAL Pierre: *The Earliest Phase of Christian Pilgrimage in the Near East (before the 7th Century)*, In: *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 56 (2002), pp. 63-74, Dumbarton Oaks, Trustees for Harvard University, In: <http://www.jstor.org/stable/1291855> (2012.12.28)
- [2] Stopford, J.: *Some Approaches to the Archaeology of Christian Pilgrimage*, In: *World Archaeology*, Vol. 26, No. 1, *Archaeology of Pilgrimage* (Jun., 1994), Editura: Taylor & Francis, Ltd., In: <http://www.jstor.org/stable/124864> (27/12/2012)
- [3] ELSNER Jas, RUTHERFORD Ian: *Pilgrimage in Graeco-Roman and Early Christian Antiquity: Seeing the Gods*, Oxford: Oxford University Press, 2007

Orbán György, okl.építészmérnök

Kolozsvári Műszaki Egyetem

Telefon: +40-735-229092

E-mail: urban.gyorgy@gmail.com